BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1390

Archeologienota

Ledegem Roeselarestraat 103

Deel 1: Verslag van Resultaten

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel
Archeologienota Ledegem, Roeselarestraat 103. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur
Emmy Van Laere

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2020-0403

Plaats en datum
Gent, 4 maart 2020

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 1390
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

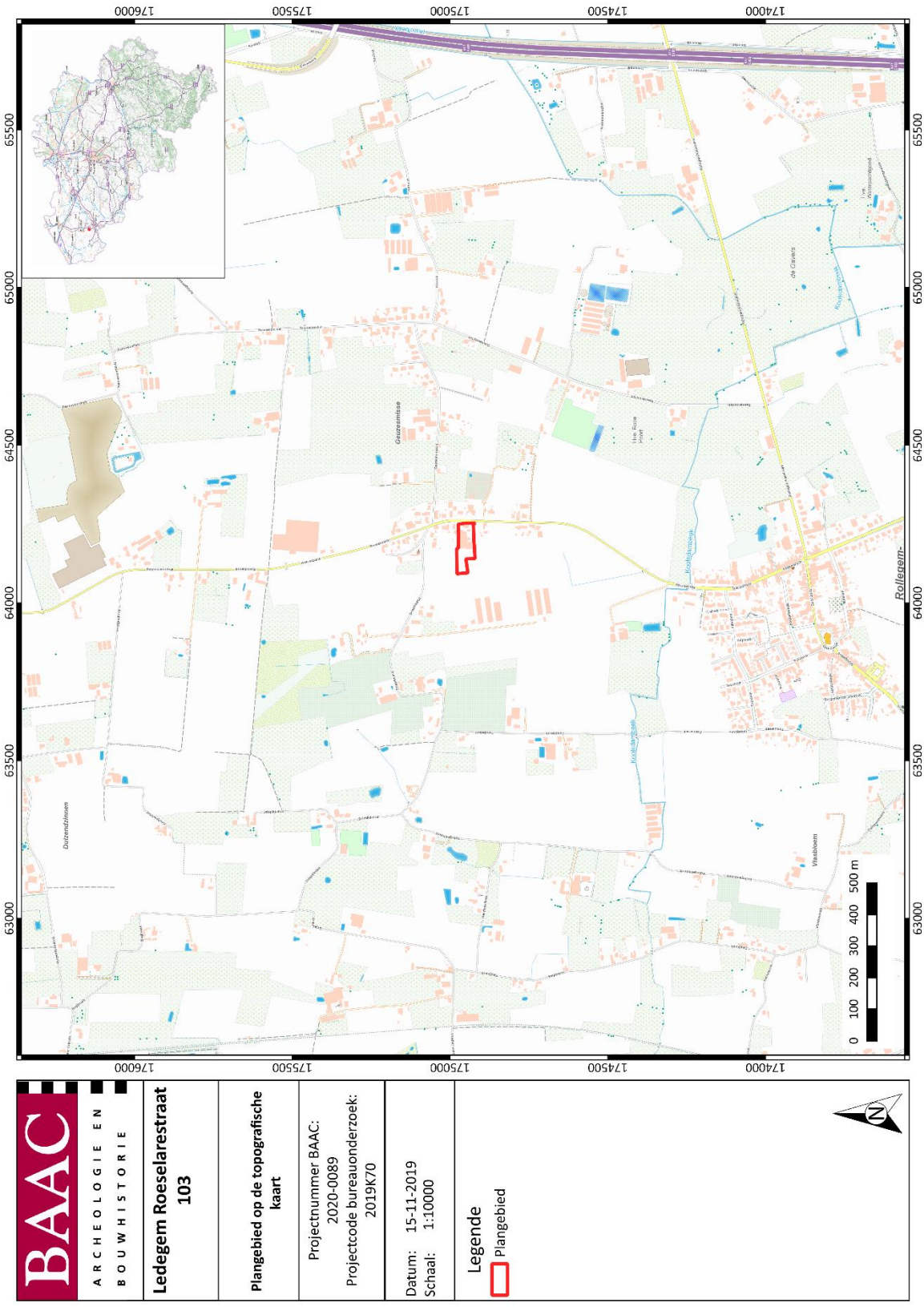
Inhoud

1 Beschrijvend gedeelte 1
1.1 Administratieve gegevens 1
1.2 Juridisch kader en onderzoektraject 4
1.3 Aanleiding 4
1.4 Huidige situatie en geplande werken 5
1.4.1 Huidige situatie 5
1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen 5
1.5 Randvoorwaarden 6
2 Bureauonderzoek 9
2.1 Werkwijze en strategie 9
2.1.1 Onderzoeksdoelstelling 9
2.1.2 Onderzoeksvragen 9
2.1.3 Methoden en technieken 9
2.2 Assessment 11
2.2.1 Landschappelijk kader 11
2.2.2 Historisch kader 20
2.2.3 Cartografische bronnen 20
2.2.4 Orthofotografische bronnen 26
2.2.5 Archeologisch kader 29
2.3 Synthese onderzoeksresultaten 32
2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein 32
2.3.2 Archeologische verwachting 32
2.4 Besluit 33
2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering 33
2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 33
2.4.3 Keuze onderzoeksmethode 35
3 Samenvatting 36
4 Lijsten 37
4.1 Figurenlijst 37
4.2 Plannenlijst 37
4.3 Tabellenlijst 37
5 Bibliografie 38

1 Beschrijvend gedeelte

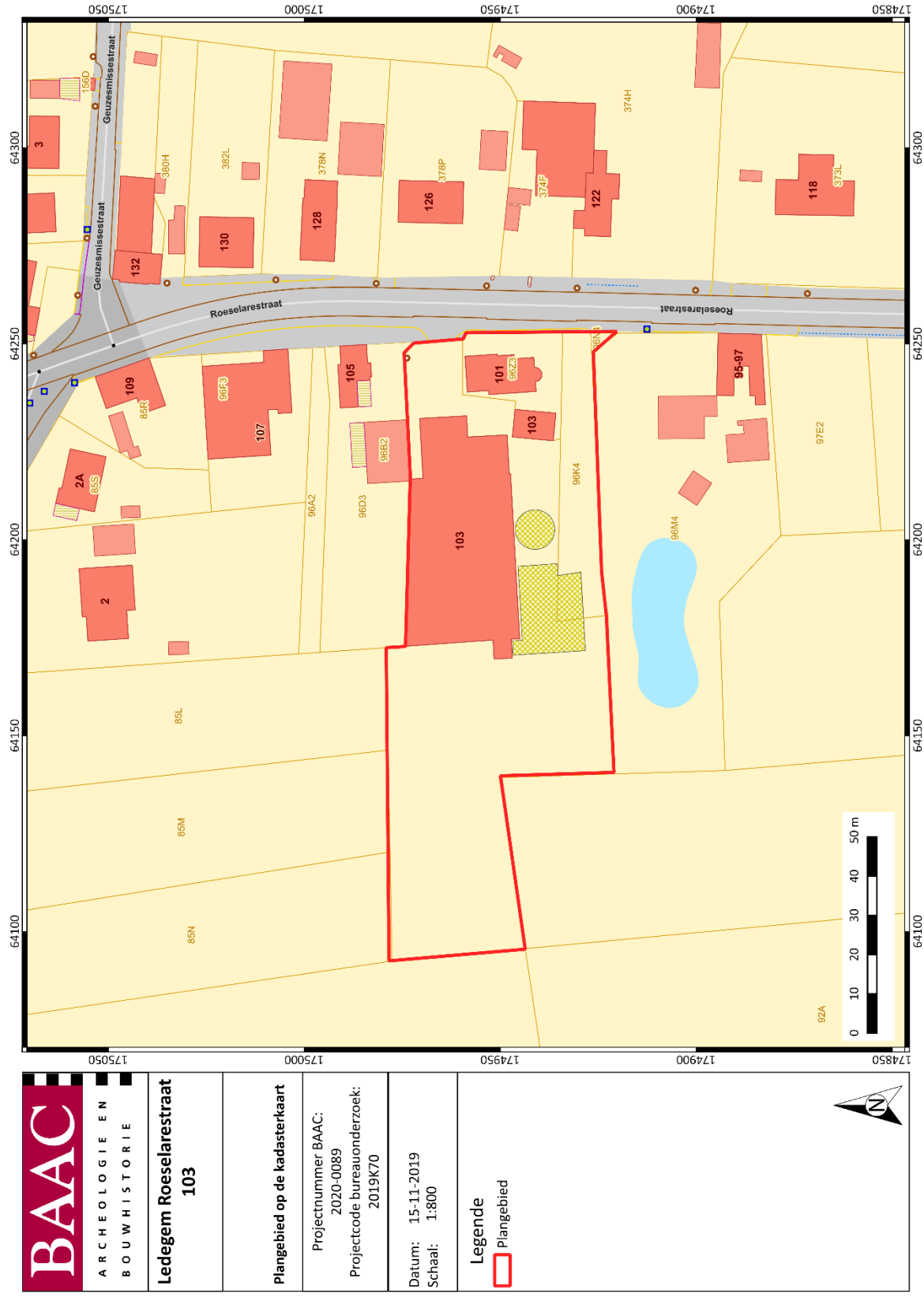
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Ledegem, Roeselarestraat 103		
Ligging	Roeselarestraat 103, 8880 Rollegem-Kapelle, Ledegem, West-Vlaanderen		
Kadaster	Ledegem, Afdeling 2, Sectie B, Percelen 96N4, 96K4, 96F4, 96L4 en 96Z3		
Coördinaten	Noordwest:	x: 64094.17	y: 174978.76
	Noordoost:	x: 64247.97	y: 174973.85
	Zuidwest:	x: 64084.17	y: 174938.03
	Zuidoost:	x: 64253.58	y: 174916.96
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0403		
Bureauonderzoek – Projectcode	2020B360		
Bureauonderzoek – Erkende archeoloog	Lina Cornelis (Erkenningsnummer: 2015/00024)		
Bureauonderzoek – Betrokken actoren	Emmy Van Laere (archeoloog)		
Bureauonderzoek – Betrokken derden	/		

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart[1]

[1] VAN LAERE 2019

Figuur 2: Plangebied op topografische kaart[2]

[2] VAN LAERE 2019

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een sloop gerealiseerd worden, nadien worden verschillende woningen en één eengezinswoning gebouwd. Deze kan een bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies. Voor de sloop werd reeds een omgevingsvergunningaanvraag gedaan waarbij ook een archeologienota opgesteld werd. Deze archeologienota werd al in akte genomen en kreeg het ID 13202.[3]

De totale oppervlakte van het plangebied *Ledegem, Roeselarestraat 103* bedraagt ca. 7234 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van ca. 2290 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op

[3] VAN LAERE 2019

de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).[4] Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermd onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien de oppervlakte van de percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m² of meer bedraagt en de ingreep minstens 1.000 m², is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Momenteel is het plangebied deels in gebruik als agrarisch gebied. In dit gedeelte is akkerland opgenomen. Het overige gedeelte is woongebied en wordt ingenomen door een woning en een klein bedrijventerrein van de firma Beyls Voeders bvba. Het plangebied situeert zich in de gemeente Ledegem, gelegen in West-Vlaanderen.

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein de bouw van 7 woningen en 1 alleenstaande gezinswoning met bijhorende tuinen en garages. Vooraleer de werken kunnen aanvangen dient de sloop van de bestaande bebouwing uitgevoerd te worden. De bestaande woning zal worden gesloopt alsook de gebouwen en de silo met bijhorende verharding van het veevoederbedrijf Beyls (Figuur 3). Voor deze werken werd reeds een archeologienota opgemaakt met ID 13202.[5]

Na de sloop worden 7 woningen met tuin, riolering, terras, groenzone en bovengrondse garage. gebouwd en een alleenstaande eengezinswoning. De eengezinswoning zal een oppervlakte hebben van ca. 211 m². Er worden geen ondergrondse structuren voorzien. Voor de funderingen zal gebruik gemaakt worden van een funderingsplaat waarbij de diepte zich op ca. 52 cm onder het huidig maaiveld zal bevinden, de oppervlakte voor de huizen bedraagt ca. 513 m². De asfaltverharding zal ca. 50 cm bedragen en heeft een oppervlakte van ca. 594 m². Per huis wordt een septische put van 3000 l voorzien met bijhorende riolering, die aangelegd zal worden op een diepte van max. 110 cm. Voor de toekomstige groenzone wordt een algemene aanlegdiepte van ca. 10 cm voorzien (Figuur 4).

Voorafgaand aan deze werken zal het terrein genivelleerd worden, hierbij zal er ca. 10 tot 23 cm afgegraven worden.

Impactanalyse

Op dit moment is het nog niet duidelijk of de geplande werken een gevolg zullen hebben voor het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Het zou kunnen dat sommige delen het eventuele archeologisch vlak zouden verstoren en andere geplande werken dan weer niet. De geplande ingrepen hebben immers andere verstoringsdieptes. Zo gaan de funderingen voor de woningen ca. 52 cm diep, de asfaltverharding ca. 50 cm en de groenzone 10 cm ten opzichte van het huidig maaiveld. Er dient verder nog rekening gehouden te worden met een buffer van 30 cm.

[4] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020.
[5] VAN LAERE 2019

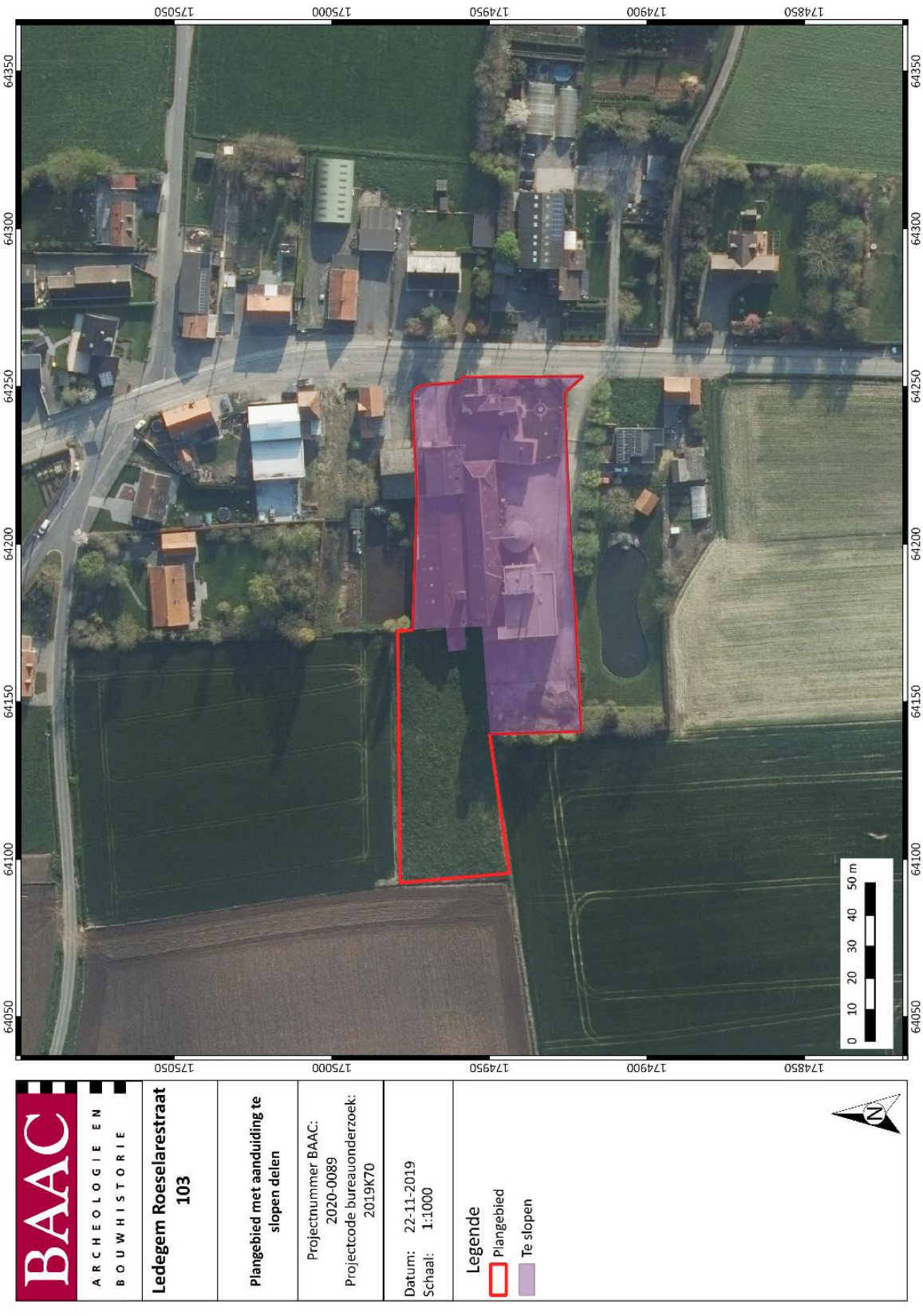
Een deel van het plangebied, gelegen in het westen, is agrarisch gebied. Deze groenzone zal behouden worden en er worden geen ingrepen gepland in deze zone.

Opmerking

Bij een ondergrondse sloop kunnen eventuele archeologische resten geraakt worden. De nog uit te voeren sloop dient bijgevolg zeker beperkt te blijven tot het huidige maaiveld. De ondergrondse structuren mogen pas verwijderd worden na uitvoer van het landschappelijk bodemonderzoek en het eventueel nog te volgen vooronderzoek.

1.5 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Figuur 3: Plangebied op de meest recente orthofoto met te slopen delen[6]

[6] VAN LAERE 2019

Figuur 4: Inplantingsplan woningen en eengezinswoning[7]

[7] Plan aangeleverd door de initiatiefnemer

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

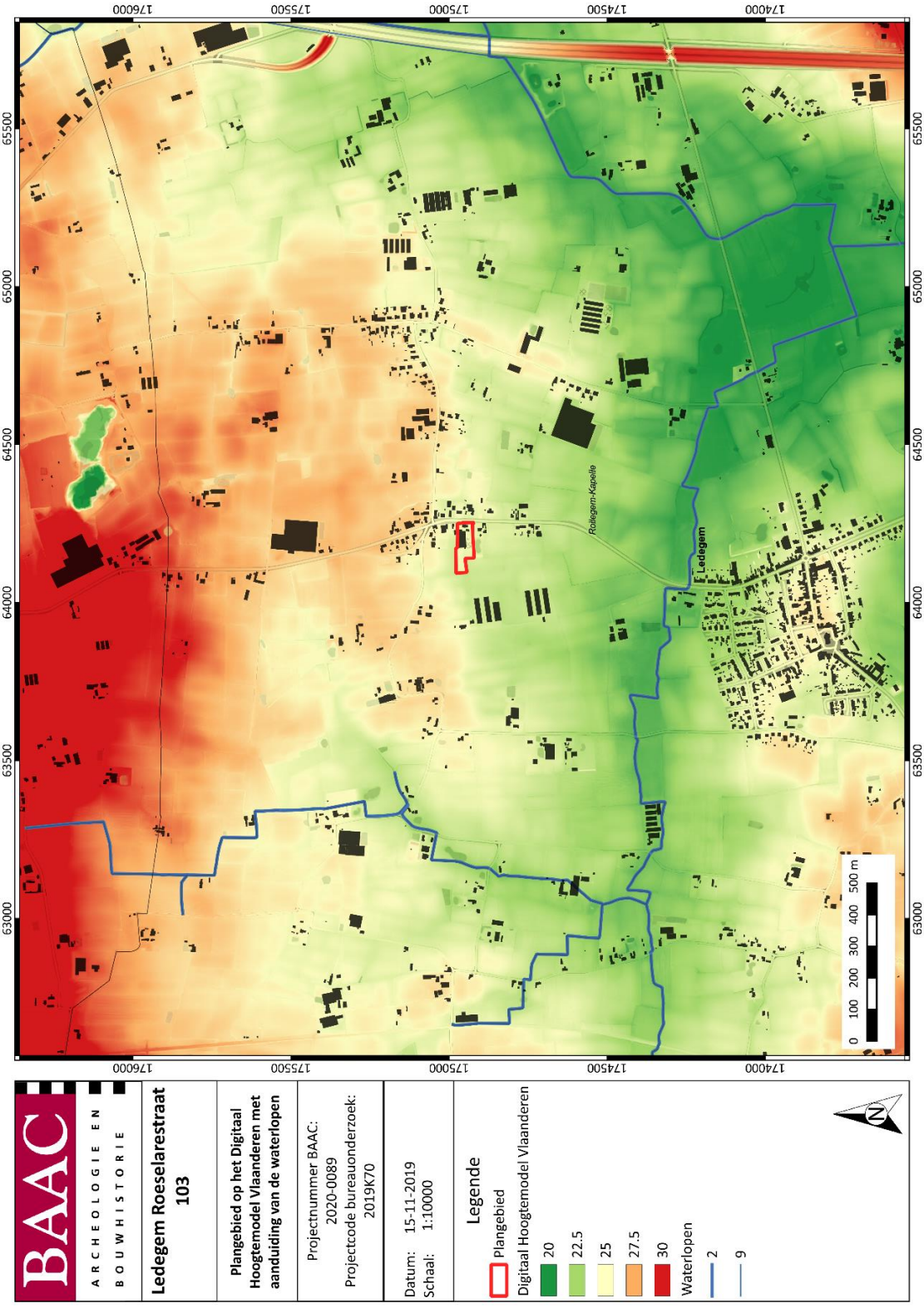
2.2.1 Landschappelijk kader

Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 1 en Figuur 2**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**. Het plangebied is gelegen aan de Roeselarestraat ter hoogte van het huisnummer 103 waar het veevoederbedrijf Beyls gevestigd is. Het plangebied is gelegen in de gemeente Ledegem en meer bepaald te Rollegem-Kapelle wat net ten noordoosten ligt van het centrum van Ledegem. Ledegem is gelegen in de provincie West-Vlaanderen en ligt tussen de steden Roeselare en Kortrijk.

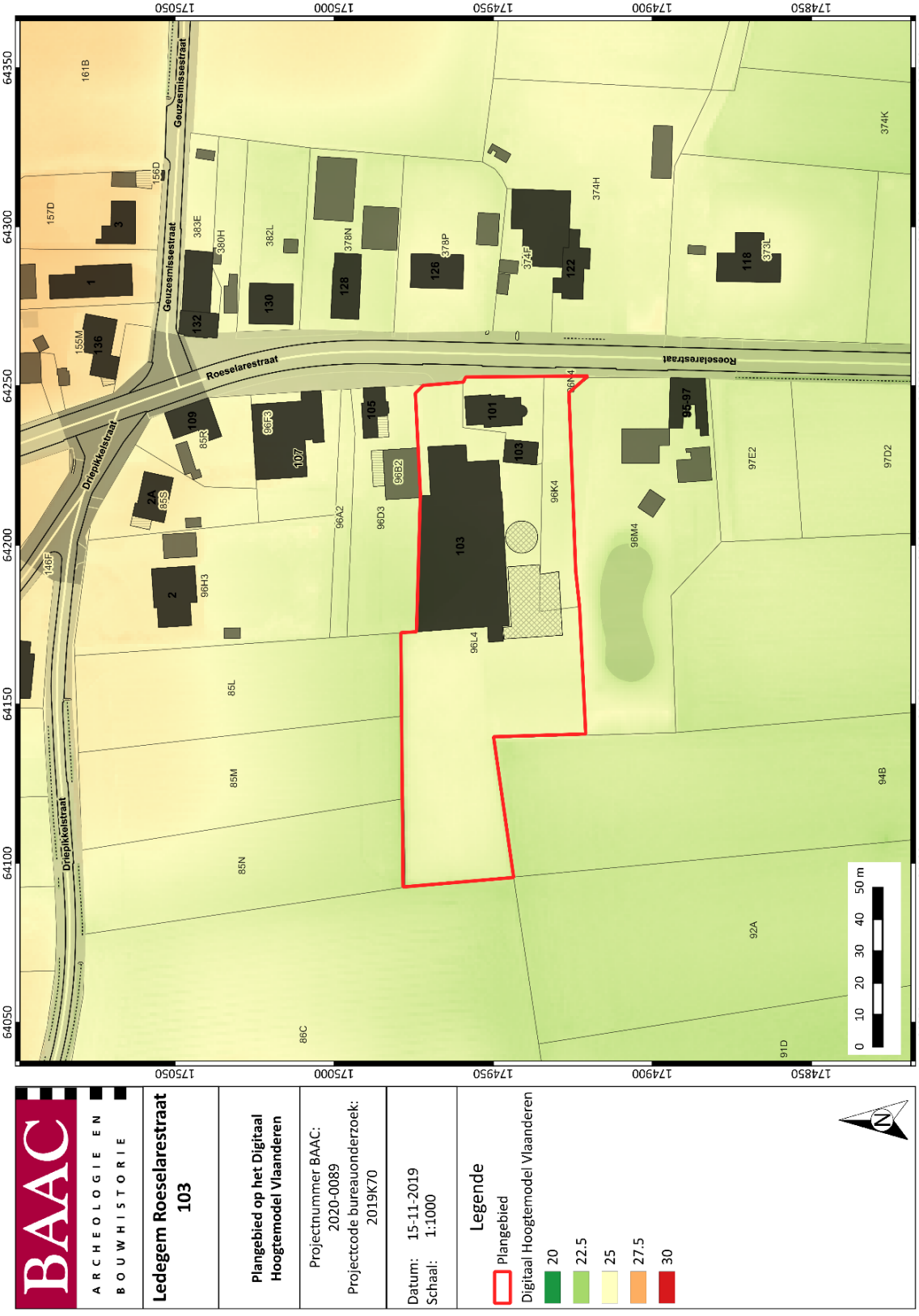
Het plangebied wordt in het oosten begrensd door de Roeselarestraat, ten noorden is de Driepikkelstraat gelegen, ten westen en zuiden is er akkerland aanwezig

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 20 en 30 m + TAW. De hoogte binnen het plangebied kent een vrij vlak verloopt en schommelt tussen de 22.5 m + TAW.

Figuur 5: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)[8] met waterwegen[9]

[8] AGIV 2020a
[9] VAN LAERE 2019

Figuur 6: Plangebied op het DHM[10] (detail)[11]

[10] AGIV 2020a
[11] VAN LAERE 2019

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in het interfluvium van de Kustvlakte en de Leievallei.[12] Volgens de kaart van de traditionele landschappen bevindt het plangebied zich in het Land van Roeselare – Kortrijk welke gekend is als zandleem- en leemstreek. Het is een overgangsgebied tussen de zandstreek, die meer noordelijk gelegen is en waarvan de zuidgrens, op een zuidelijke uitstulping in de Leievallei na, ongeveer samenvalt met de lijn tussen Gent en Hasselt en de zuidelijk gelegen leemstreek. Een klein deel van bevindt zich in de leemstreek.

Paleogeen en neogeen (tertiair)[13]

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van het Lid van Aalbeke. Deze eenheid bestaat voornamelijk uit fijnsiltige klei zonder zandfractie. De kleur van de klei is voornamelijk donkergrijs tot blauw en bevat glimmers. De kleien zijn afgezet tijdens een beperkte en discontinue transgressieve fase. De top vertoont geen sporen van emersie en is fosfaathoudend. Het Lid maakt deel uit van de Formatie van Kortrijk.

Deze Formatie is een essentieel mariene afzettingen en bestaat voornamelijk uit kleiige sedimenten die maar weinig macrofossielen bevatten. De Formatie bevat oa. de leden van Moen, Saint-Maur, Mont-Héribu en het Lid van Aalbeke waartoe het plangebied behoort.

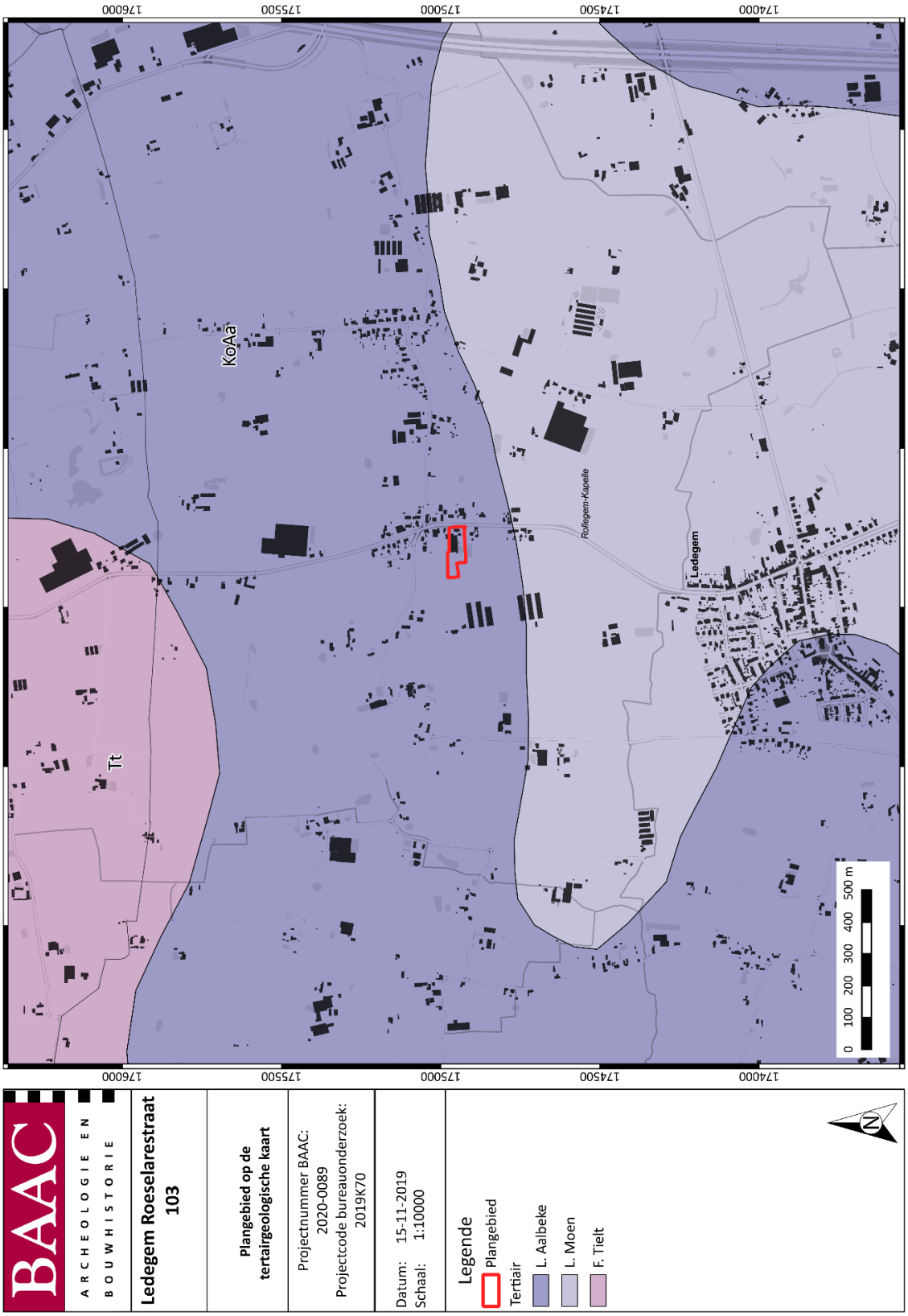
Quartair

Op de quartairgeologische kaart is het plangebied gekarteerd als profieltype 1 . De beschrijving van de verschillende lithologische eenheden hieronder gebeurt van boven naar onder, of van jong naar oud.

Hierbij komen eolische afzettingen (zand tot silt) van het weichseliaan voor (laat-pleistoceen), mogelijk vroeg-holoceen. In het noorden en het centrale deel van Vlaanderen komt voornamelijk zand tot zandleem voor. In het zuiden komt voornamelijk silt (loess) voor (**E***LP*w). Hier onder komen hellingsafzettingen van het quartair voor (**H***Q*).

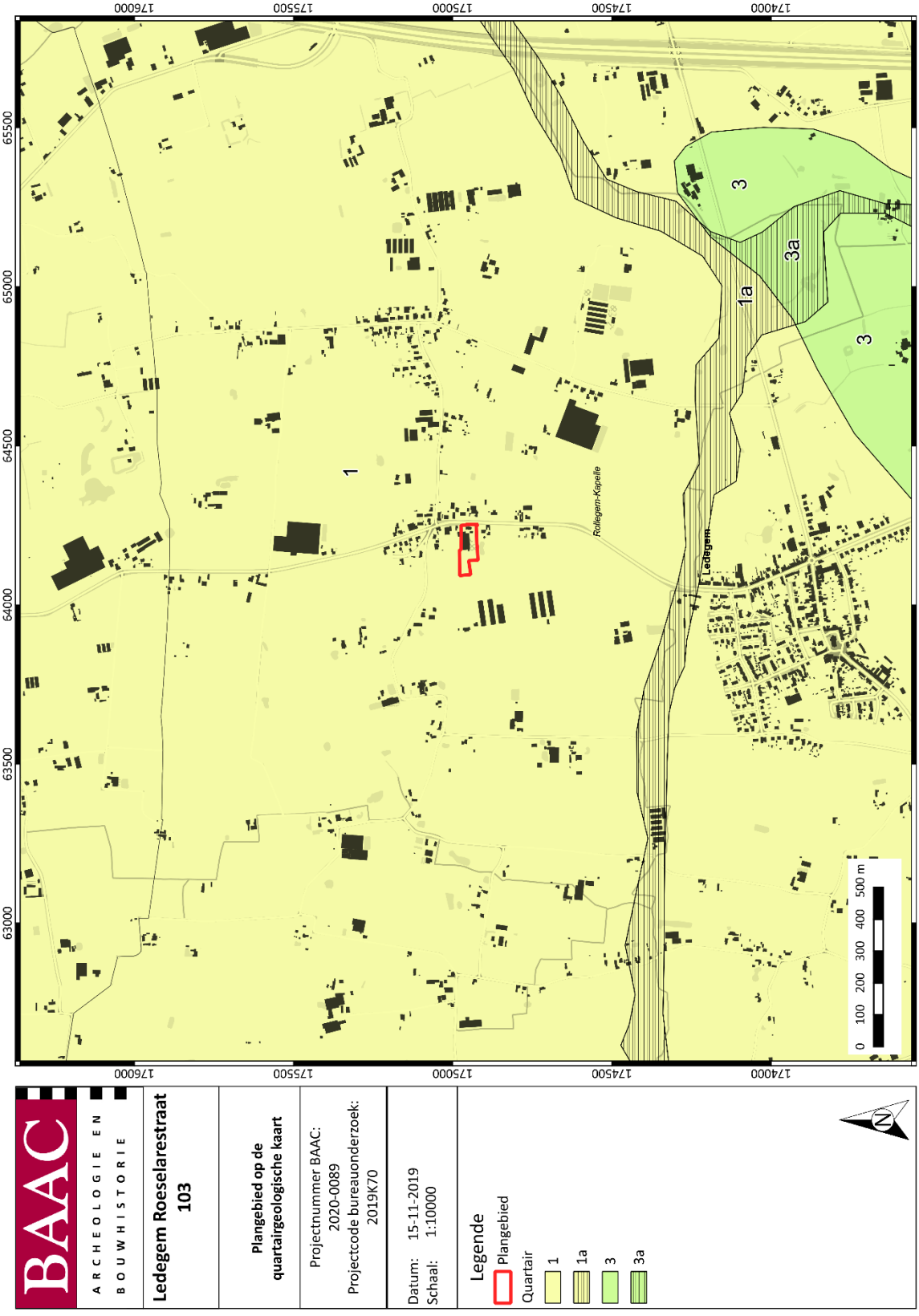
Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 staat het plangebied gekarteerd als type 12. Hierbij komt als eerste een eolische zandpakket voor (N). Gevolg door hellingssedimenten van het weichseliaan (p). Daaronder volgt het tertiair substraat ($).

[12] DE MOOR & MOSTAERT 1993
[13] JACOBS & DE CEUKELAIRE 2002

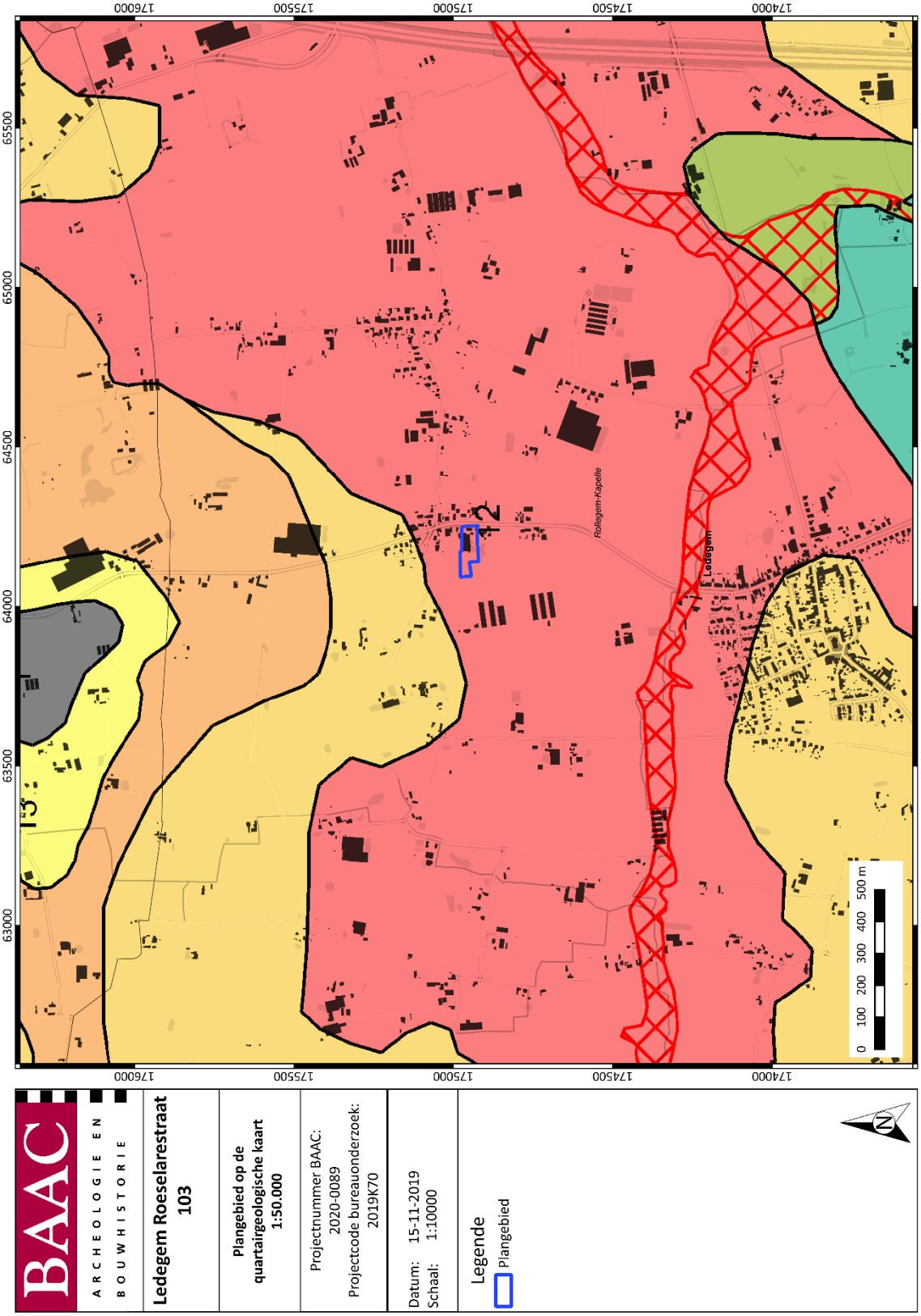
Figuur 7: Plangebied op de tertiairgeologische kaart[14][15]

[14] DOV VLAANDEREN 2020b
[15] VAN LAERE 2019

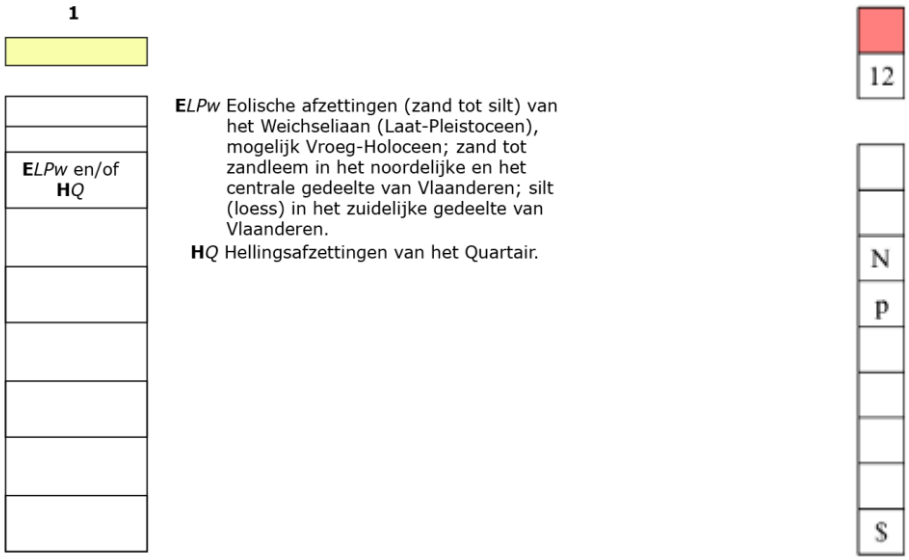
Figuur 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart[16] [17]

[16] DOV VLAANDEREN 2020c
[17] VAN LAERE 2019

Figuur 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000[18][19]

[18] DOV VLAANDEREN 2020c
[19] VAN LAERE 2019

Figuur 10: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied[20]

Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het oosten van het plangebied gekarteerd als OB. De westelijke helft van het plangebied omvat bodems van het type Ldc en Eep. Verder wordt de ruimere omgeving gekenmerkt door bodems van het type Ldp, Pcc en Pdc.

OB: Bebouwde zones. Het bodemprofiel is in een (recent) verleden gewijzigd of vernietigd door de mens.

Ldc: Matige natte zandleembodem met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B horizont. Textuur B horizont vertoont zwakke roestverschijnselen en is over het algemeen gaaf.

Eep: Sterk gleyige kleibodem zonder profiel. Humeuze bovengrond met veel roest. De blauwgrijze reductiehorizont begint vanaf 100 cm.

Ldp: Matig natte zandleembodem zonder profiel. Omvatten colluviale gronden. Gekenmerkt door laag recent geërodeerde sedimenten. Op geringe tot matige diepte kan een bedolven textuur B horizont voorkomen. Het colluvium kan kleine houtskool- en baksteenrestjes bevatten. Roestverschijnselen tussen 50 en 80 cm.

Pcc: Matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De textuur B horizont is sterk gevlekte bij lemige sedimenten en eerder verbrokkeld bij zandige sedimenten. De textuur B horizont begint tussen 50 en 80 cm.

Pdc: Matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De textuur B horizont is sterk gevlekte bij lemige sedimenten en eerder verbrokkeld bij zandige sedimenten. Deze horizont begint op 40 – 60 cm. Roestverschijnselen tussen 60 en 90 cm.

[20] DOV VLAANDEREN 2020c

Figuur 11: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen[21] (digitaal; 1:20.000; 15-11-2019)[22]

[21] DOV VLAANDEREN 2020a
[22] VAN LAERE 2019

2.2.2 Historisch kader[23]

In de historische bronnen komt de gemeente voor het eerst voor in 1085 als “Liedengehem”. Dit zou afkomstig zijn van de familie van Lido. De heerlijkheid stond ook bekend onder de naam “Watene”.

Het patronaat van de kerk behoorde toe tot de Eeckhoutabdij van Brugge maar deze ging over naar de Sint-Maartensabdij van Doornik in 1149. Verschillende lenen werden gehouden van naburige heerlijkheden in Dadizele, Moorslede, de Guldenbergabdij en van Wevelgem. De heer van Ledegem had echter al vanaf het midden van de 14e eeuw geen kasteel meer. De heerlijkheid Watene bezat de hoge, middelbare en lage rechtsmacht.

De heerlijkheid van Ledegem werd in het begin van de 18e eeuw verkocht aan de burggraaf van Harelbeke. Deze werd later burgermeester van de stad Kortrijk. De zoon van de burggraaf Robert-Jan verbleef voornamelijk in Ledegem en zorgde voor financiële ondersteuning van het dorp. Hij financierde onder andere de heropbouw van de kerk die in 1763 afbrandde. Het wapenschild van de familie vormt nog steeds het schild van de fusiegemeente.

Ledegem ontwikkelde zich voornamelijk aan de Heulebeek, een gebied ten noorden gelegen van een erg moerassige zone in het landschap. Het landschap wordt al sinds de middeleeuwen gekenmerkt door akkerland met enkele hoeves. De oudste bewoningskernen situeren zich rond de Sint-Petruskerk, de Menenstraat. In de tweede helft van de 19e eeuw wordt de ruimere omgeving bebouwd met aangesloten bebouwing in Rollegem, Sint-Eloois-Winkel en de Stationsstraat.

Rollegem-Kapelle werd door Hendrik van Moorslede in 1213 geschonken aan Willem van Rollegem om er een kapel, kerkhof en of woning op te richten. Een zeshoekige kapel werd gebouwd , deze werd in 1760 vergroot maar in 1909 wordt ze afgebroken om de huidige kerk te bouwen. Rollegem-Kapelle wordt op het einde van de 18e eeuw een zelfstandige gemeente.[24]

2.2.3 Cartografische bronnen

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart[25] (Figuur 12) is te zien dat het plangebied volledig in akkerland gelegen is. De voorloper van de Roeselarestraat is al aanwezig en grenst ook hier in het oosten met het plangebied. Ten noordoosten van het plangebied is een omwalde hoeve aanwezig. Algemeen wordt de directe en ruime omgeving van het plangebied gekenmerkt door bebouwing aan de straten en af toe een hoeve met bijhorende akkerland.

Vandermaelen (1846-1854)

Ter hoogte van het plangebied is op de Vandermaelenkaart[26] (Figuur 13) vrijwel dezelfde situatie te zien als op de kaart van Ferraris. Het plangebied is onbebouwd en gelegen in akkerland. De omwalde hoeve ten noordoosten van het plangebied is nog steeds aanwezig. De directe en ruime omgeving wordt voornamelijk gekenmerkt door akkerland met hier en daar een hoeve en bebouwing aan de straten.

[23] IOE 2020 ID: 13727
[24] https://www.ledegem.be/ledegem/gemeente-en-bestuur/t-kort/historiek
[25] KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020
[26] GEOPUNT 2020f

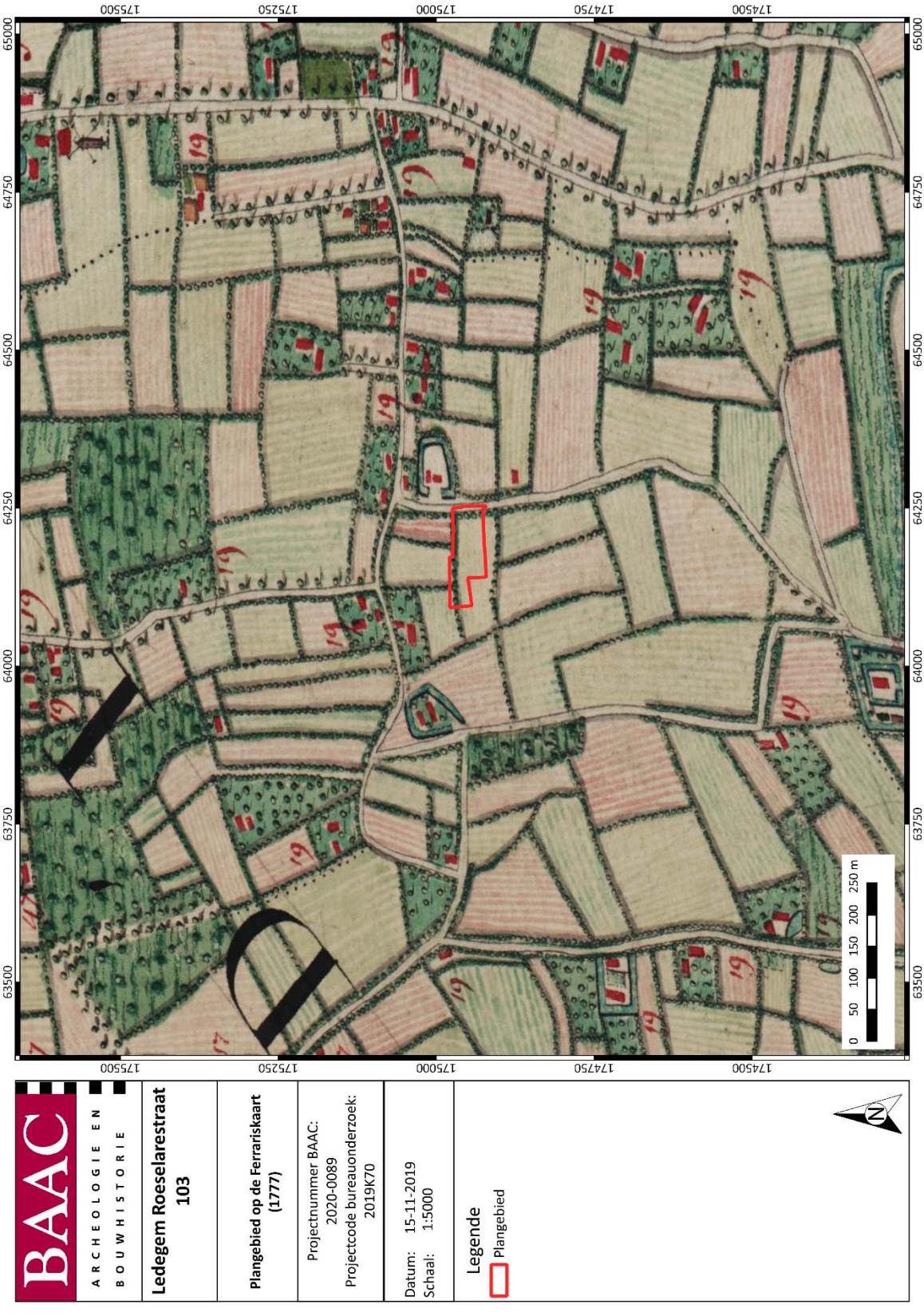
Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Op de Atlas der Buurtwegen[27] (Figuur 14) is de situatie gelijkaardig als op de topografische kaart Vandermaelen. Ter hoogte van het plangebied is weinig detail weergegeven. Er is geen bebouwing aanwezig. De hoeve die aanwezig was op voorgaande kaart lijkt hier ook aanwezig te zijn maar enkel in de vorm van enkele gebouwen. De omwalling is niet meer te zien.

Popp (1842-1879)

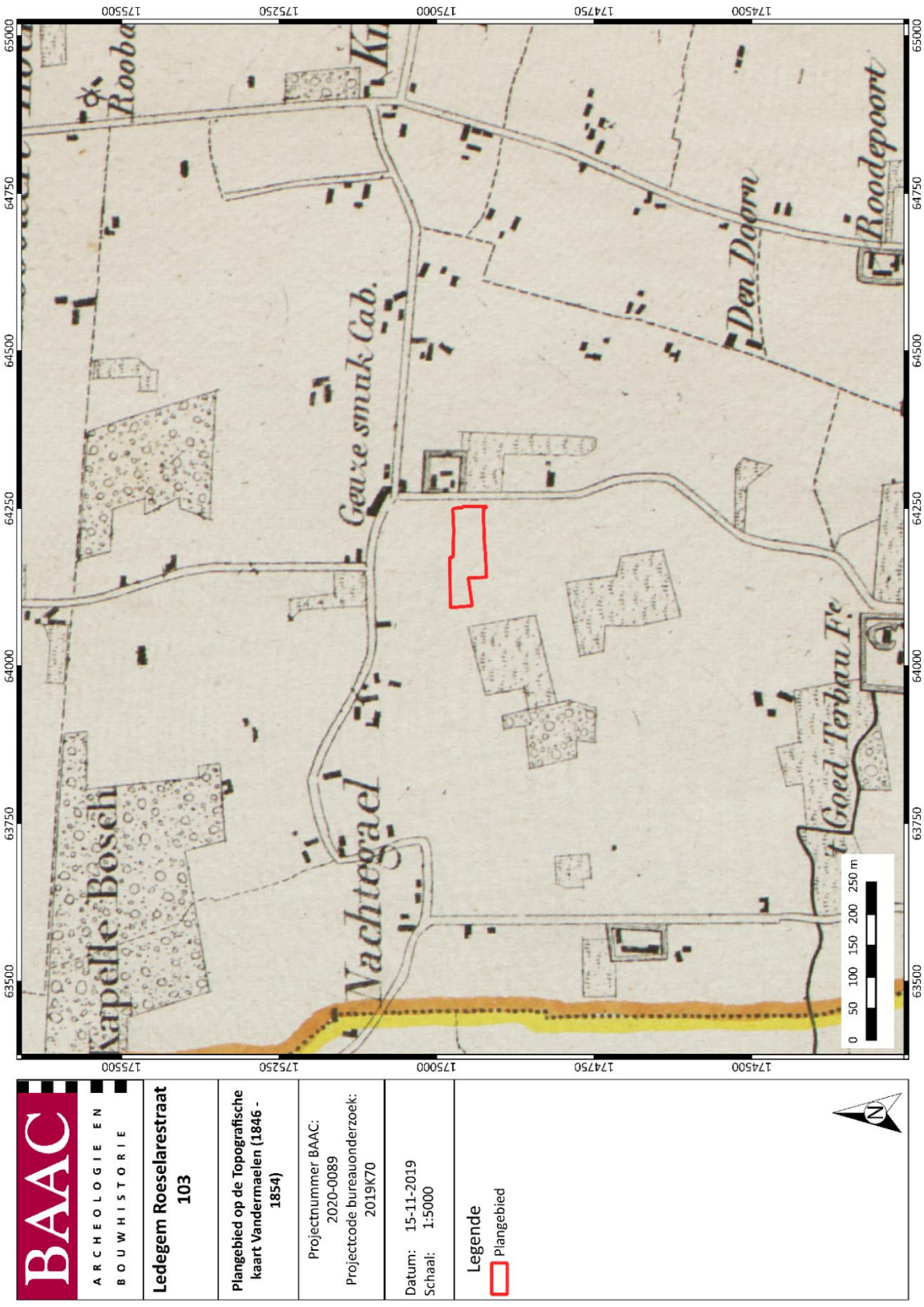
De Poppkaarten[28] (Figuur 15) zien we een gedetailleerde beeld. Op deze kaart is te zien dat het plangebied verschillende percelen omvat. Er worden in totaal 3 delen van percelen opgenomen in het plangebied. De eerder benoemde hoeve ten noordoosten van het plangebied is opnieuw te zien, de omwalling is nog steeds zichtbaar. Verder lijkt de bebouwing in kleine mate te zijn toegenomen.

[27] GEOPUNT 2020e
[28] KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

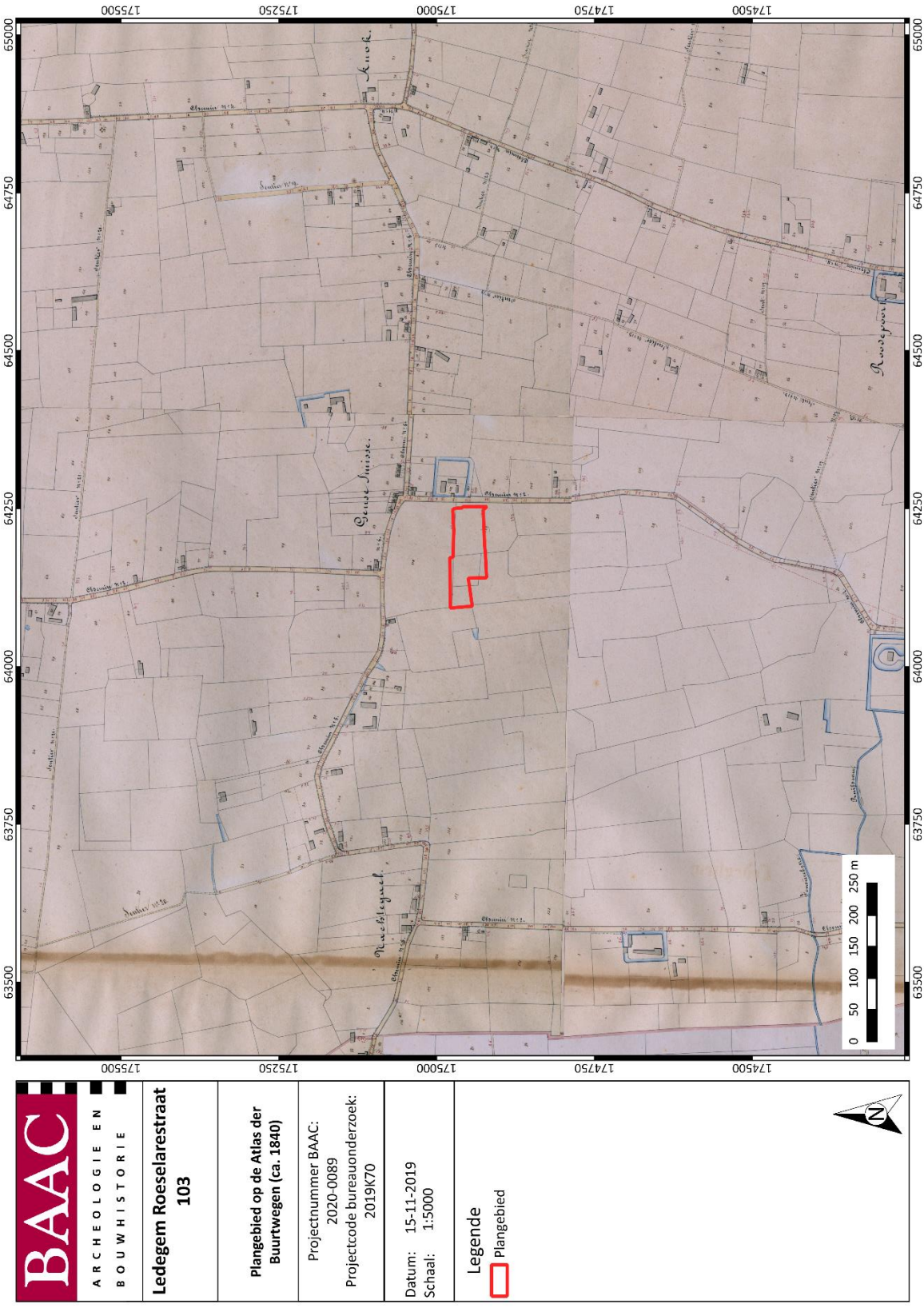
Figuur 12: Plangebied op de Ferrariskaart[29] [30]

[29] GEOPUNT 2020b
[30] VAN LAERE 2019

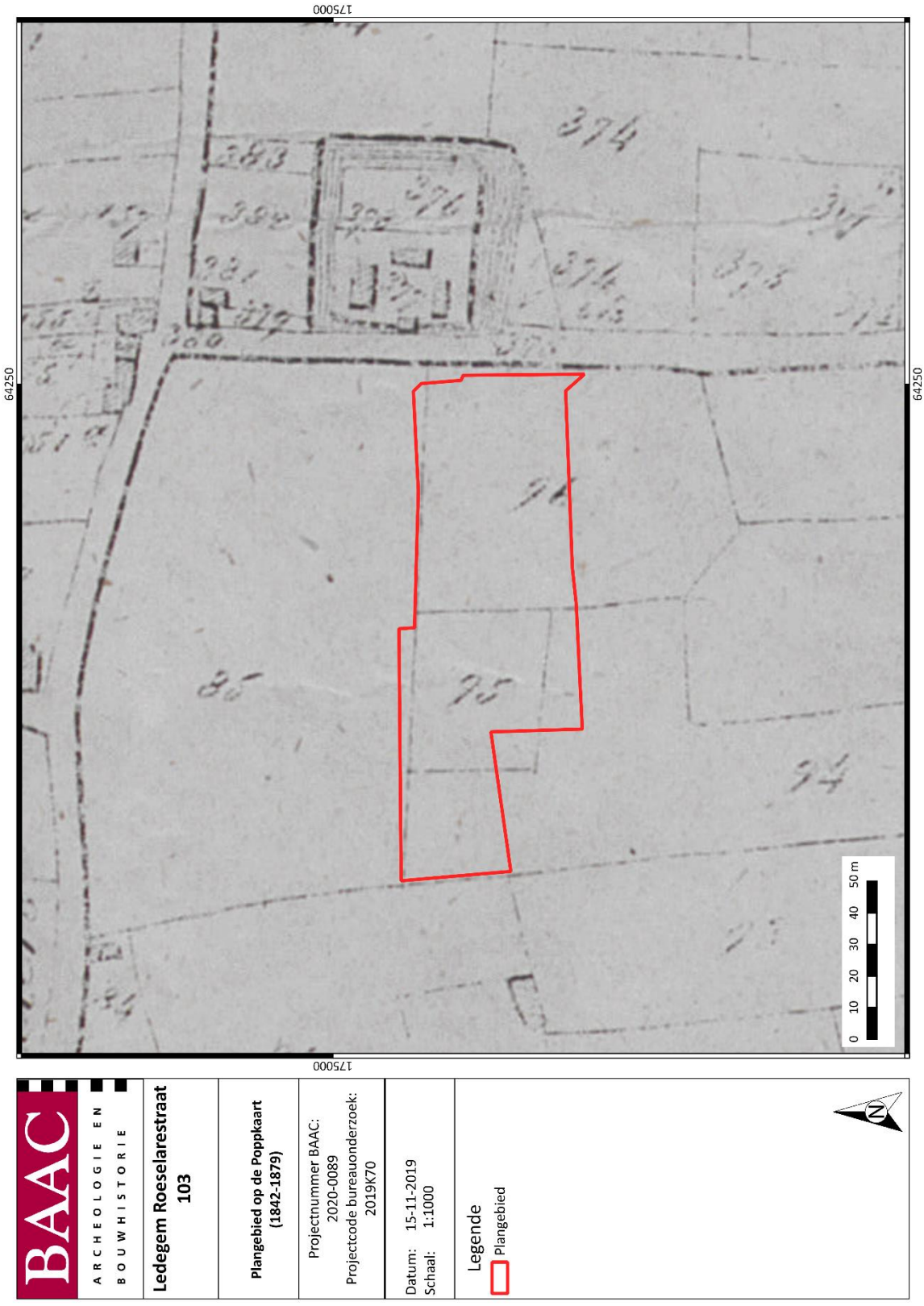
Figuur 13: Plangebied op de Vandermaelenkaart[31] [32]

[31] GEOPUNT 2020c
[32] VAN LAERE 2019

Figuur 14: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen[33] [34]

[33] GEOPUNT 2020a
[34] VAN LAERE 2019

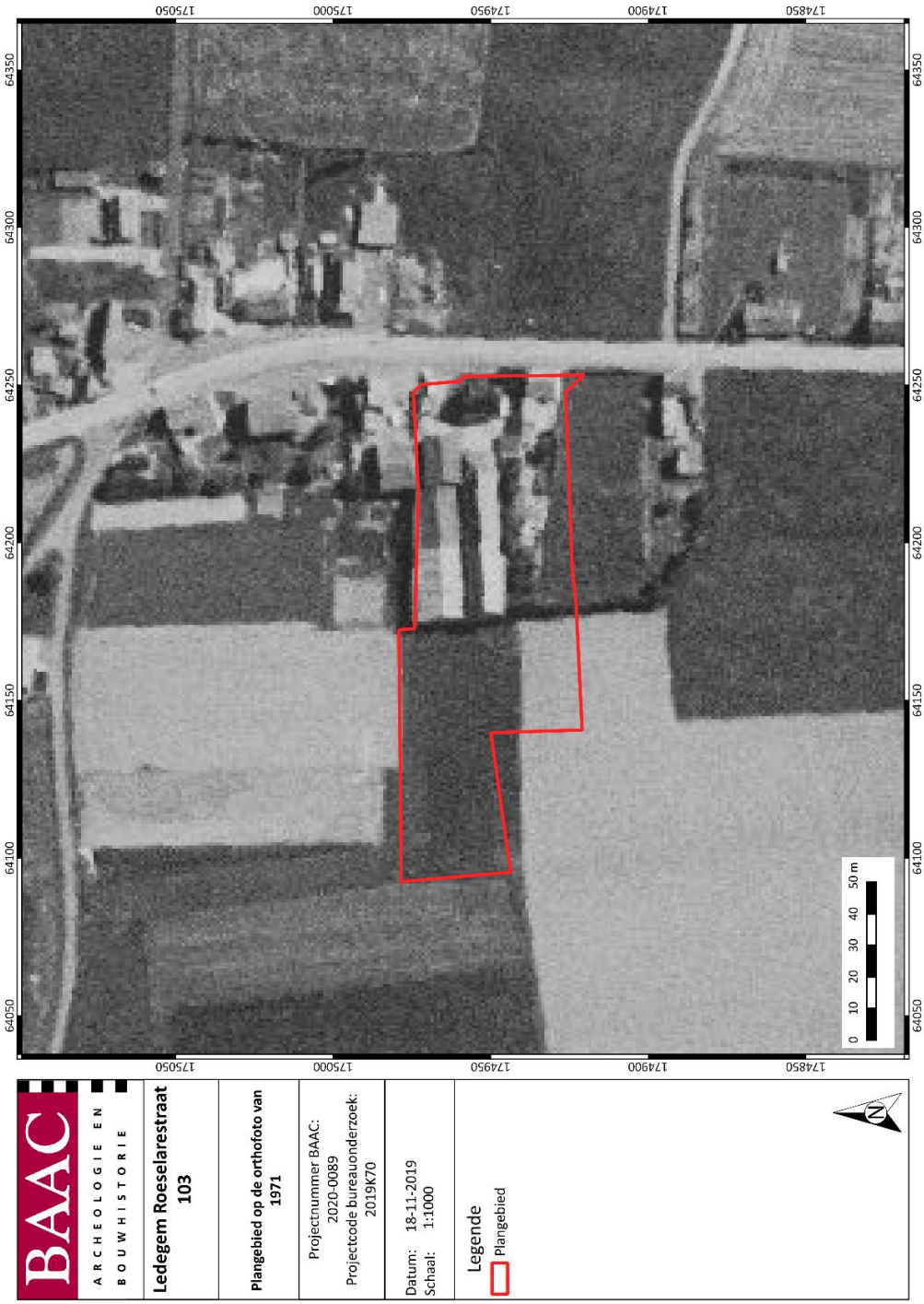

Figuur 15: Plangebied op de Poppkaart[35] [36]

[35] GEOPUNT 2020d
[36] VAN LAERE 2019

2.2.4 Orthofotografische bronnen

Op de orthofoto's is weinig verandering te zien in het plangebied. Het zou bebouwd geweest zijn vanaf 1972. Tot op vandaag werd enkel nog verharding, een silo en klein gebouw toegevoegd binnen het plangebied.

Figuur 16: Plangebied op de orthofoto[37] van 1971[38]

[37] AGIV 2020b
[38] VAN LAERE 2019

Figuur 17: Plangebied op de orthofoto[39] van 1979-1990[40]

[39] AGIV 2020c
[40] VAN LAERE 2019

Figuur 18: Plangebied op de meest recente orthofoto[41] [42]

[41] AGIV 2020d
[42] VAN LAERE 2019

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

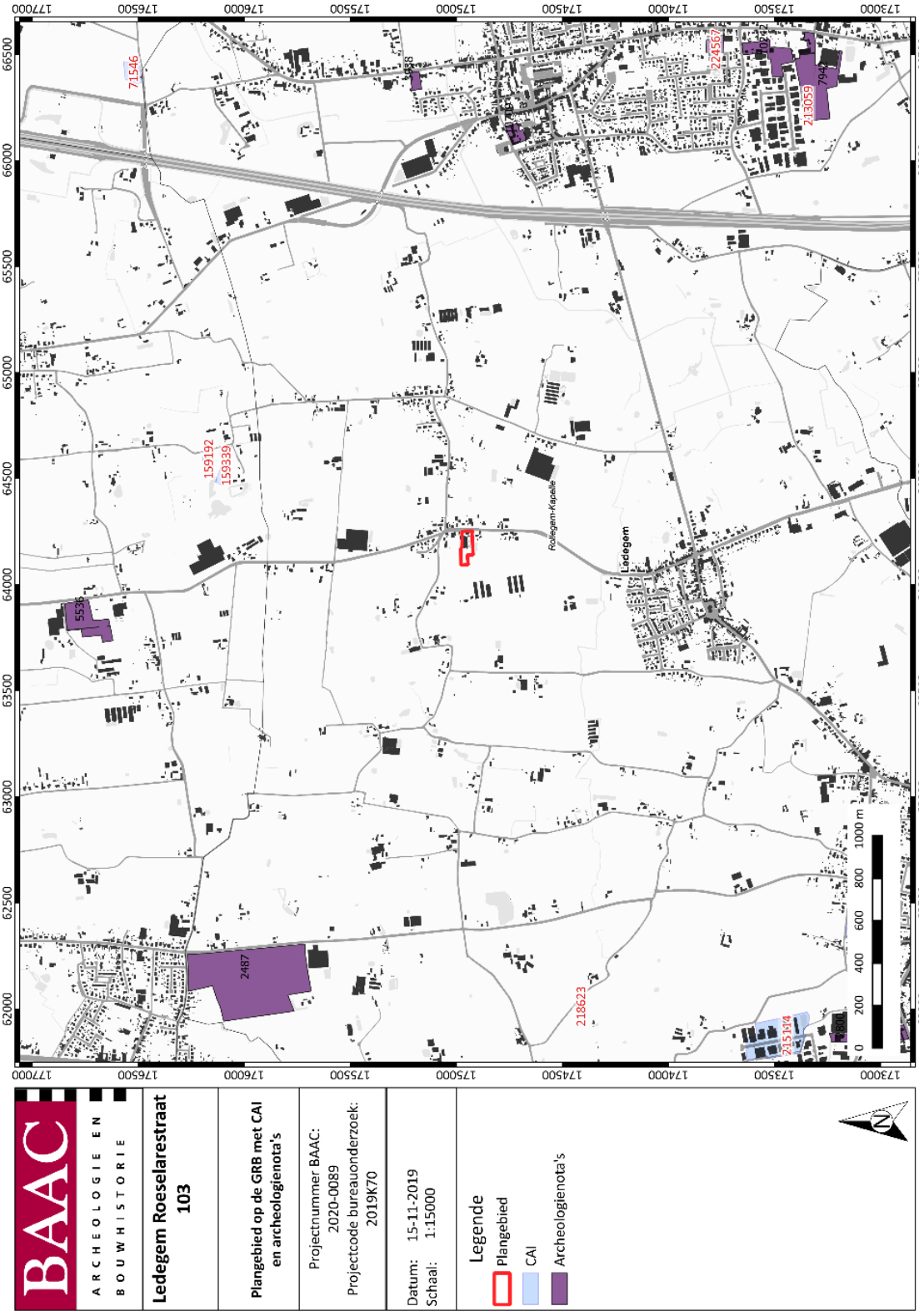
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de Roeselarestraat zijn geen archeologische waarden gekend (Figuur 19).[43] Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 1):

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.[44]

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
215114	NIJVERHEIDSLAAN / OPGRAVING / MIDDEN ROMEINSE TIJD GEBOUWPLATTEGRONDEN (3 FASEN EN 2 OVERSNIJDENDE PLATTEGRONDEN; VOL ROMEINSE GRACHTEN EN KLEIWINNINGSKUILEN; WOI BOMKRATER
218623	SOLDATENSTRAAT / METAALDETECTIE / VERMOEDELIJKE EIND 16E EEUWSE MUNT
159192	RENNEVOORDESTRAAT / TOEVALSVONDST / 5 MIDDEN PALEOLITHISCHE SILEXARTEFACTEN
159339	KLEIGROEVE DYMOULIN – BRICKS / OPGRAVING / VONDSTENCONCENTRATIE ORGANISCH MATERIAAL MIDDEN – PALEOLITHICUM: RESTEN VAN DIEREN, EIKEN, 1 BENEN ARTEFACT EN 12 LEVALLOISAFSLAGEN
71546	WOESTIJNSTRAAT 4 / CARTOGRAFIE / LAAT MIDDELEEUWSE SITE MET WALGRACHT
224567	GULLEGEMSTRAAT / PROEFSLEUVEN / 20E EEUWSE AFVALPUT EN PERCEELSGREPPELS
213059	TOOR / PROEFSLEUVEN / PERCEELGRACHTEN UIT DE NIEUWE TIJD

In het algemeen kan gesteld worden dat er in de directe omgeving van het plangebied vrijwel geen CAI waarden terug te vinden zijn. De bovenstaande CAI waarden werden in de ruime omgeving van het plangebied gedaan. De dichts gelegen CAI waarde (159339) ligt op ca. 1200 m ten noorden van het plangebied. De waarden die genoteerd werden kwamen er naar aanleiding van archeologisch onderzoek, kaartstudie, metaaldetectie of als toevalsvondst. Het gaat om artefacten die vanaf de prehistorie tot aan de nieuwe tijd te dateren zijn.

[43] CAI 2020
[44] CAI 2020

Figuur 19: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart met archeologienota's[45] [46]

[45] CAI 2020
[46] VAN LAERE 2019

Ander archeologisch onderzoek in de regio

Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio

AN(BS)/N/EV ID	TOPONIEM	ONDERZOEK	ADVIES
AN 2487	LEDEGEM KORTWAGENSTRAAT	BOZ	LB (EN WAT DAARUIT VOLGT)
AN 5536	ROESELARE MOORSEELSESTEENWEG	BOZ	PROEFSLEUVEN

Ledegem Kortwagenstraat: ID 2487:

Voor een terrein op ca. 2 km ten noordwesten van het plangebied werd door ArcheoPro Vlaanderen een archeologienota opgemaakt. Aangezien het plangebied zich op een rug binnen het landschap vlakbij de Papelandbeek bevond werd verder onderzoek geadviseerd. Dit onderzoek werd tot op heden niet uitgevoerd of gerapporteerd.[47]

Roeselare Moorseelsesteenweg: ID 5536

Voor een terrein op ca. 1800 m ten noorden van het plangebied werd een archeologienota opgemaakt door Adede bvba. Aangezien er geen aanwijzingen waren dat het plangebied ooit verstoord is geweest werd verder onderzoek geadviseerd in de vorm van proefsleuven. Er was geen verwachting voor archeologie uit de steentijden en dus werd er geen landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd. Er werd in de buurt van het plangebied sporen gevonden van restanten uit Wereldoorlog I, hierdoor werd er ook een verwachting voor sporen uit de periode eind 1917/1918 opgesteld. Het onderzoek werd tot op heden niet uitgevoerd of gerapporteerd.[48]

[47] DEVILLE & HOUBRECHTS 2017
[48] JANSSENS 2017

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Ledegem te Rollegem-Kapelle. De omgeving van het plangebied zou al een occupatie gekend hebben vanaf de volle middeleeuwen volgens historische bronnen. In de buurt van het plangebied (in een straal van 1 km) werden nog amper meldingen gedaan van archeologische vondsten. Het dichtstbijzijnde uitgevoerde archeologisch onderzoek situeert zich op een 2-tal km van het plangebied. Hierbij werden silexartefacten, midden-Romeinse gebouwplattegronden en een bomkrater uit WOI gevonden.

Volgens het digitaal hoogtemodel van Vlaanderen is het plangebied gelegen in een hoger deel in het landschap nabij natuurlijke waterlopen. Dit kon een interessante plaats zijn voor de mens om zich te vestigen en dit vanaf de prehistorie.

De bodemkaart karteert het plangebied in verschillende types, enerzijds als bebouwde zone, waar de bestaande bebouwing gevestigd is en anderzijds als bodems van het type Eep en Ldc. Algemeen kan gesteld worden dat bodems van Eep kleiig zijn en gley bevatten. Bodems van het type Ldc bevatten dan eerder zandleem waarbij een textuur B horizont kan voorkomen.

De cartografische bronnen tonen aan dat het plangebied steeds onbebouwd geweest is en volledig in akkerland gelegen is. In de directe en ruime omgeving zijn wel enkele hoeves te zien en is er bebouwing langs de straatkant aanwezig.

Aan de hand van de bovenstaande gegevens kan besloten worden dat het plangebied in gebruik kon genomen worden vanaf de prehistorie tot op vandaag waarbij het plangebied hoogstwaarschijnlijk aan belang won in de volle middeleeuwen met de stedelijke ontwikkeling van de stad Ledegem.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische, archeologische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn.

- Momenteel is het plangebied bebouwd. Deze bebouwing en aanwezige verharding hebben het plangebied al in zekere mate verstoord. Deze verstoring kan echter niet bepaald worden. Om dit in kaart te brengen dient eerst een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd te worden. Indien de verstoring beperkt gebleven is, kunnen er zich zeker nog archeologische sporen binnen het plangebied bevinden.
- Binnen het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied komen bodems met een B-horizont voor. De kans dat deze binnen het plangebied bewaard is gebleven is mogelijk. In de ruime omgeving op ca. 2 km van het plangebied werden eerder silexartefacten aangetroffen. Op het digitaal hoogtemodel is het plangebied gelegen op een hoger deel in het landschap nabij verschillende waterlopen. Deze zaken maken het mogelijk dat de prehistorische mens zich in de omgeving (tijdelijk) gevestigd heeft.
- In de ruime omgeving van het plangebied op ca. 2 km werden tijdens een opgraving enkele gebouwplattegronden teruggevonden uit de midden-Romeinse tijd. De kans dat dergelijke sporen binnen het plangebied voorkomen is bestaand. Hetzelfde geldt voor sporen die te dateren zijn uit de metaaltijden.
- Voor de periodes vanaf de middeleeuwen zijn geen directe aanwijzingen dat er ooit bebouwing geweest is binnen het plangebied. Het is steeds ingedeeld geweest als akkerland. In de omgeving werden wel een aantal hoeves weergegeven en bebouwing langs de

straatkant. Het is echter niet omdat er geen aanwijzingen zijn van bebouwing, dat deze er nooit geweest is. De kans dat er materiaal of een site uit de middeleeuwen aanwezig is, is bestaand.

Op basis van bovenstaande gegevens kan besloten worden dat er archeologisch potentieel is voor het plangebied en dat voor elke periode vanaf de steentijd tot aan de wereldoorlogen. De enige manier om verdere informatie hier over te verzamelen is via verder vooronderzoek binnen het plangebied.

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

De initiatiefnemer plant op het terrein de bouw van 7 koppelwoningen en 1 eengezinswoning. Vooraleer deze woningen gebouwd kunnen worden dient er eerst een sloop uitgevoerd te worden van de huidige bebouwing. **Hierbij wordt benadrukt dat de ondergrondse structuren niet mogen meegenomen worden tijdens de sloop: vloerplaten en de verharding mogen voorzichtig worden verwijderd. De onderfundering van de gebouwen dient onaangeroerd te blijven.**

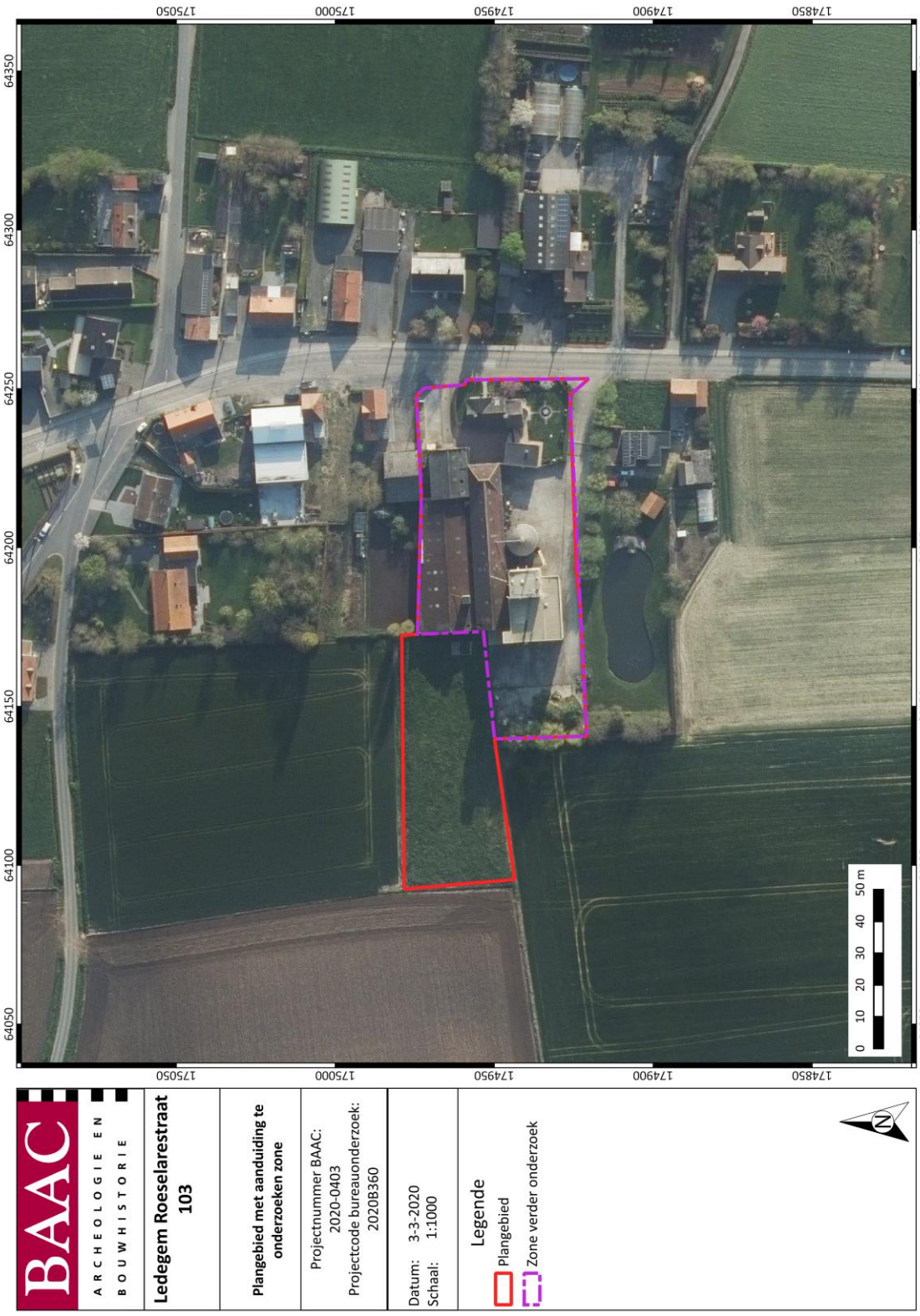
De geplande werken voor de nieuwbouwwoningen kunnen mogelijk het archeologisch vlak verstoren. Zo worden septische putten aangelegd, een funderingsplaat van ca. 52 cm diep,…

Bijgevolg is er bij verder onderzoek zeker een potentieel op kennisvermeerdering en dit voor elke periode vanaf de steentijden. In eerste instantie dient het gehele plangebied opgenomen te worden voor verder onderzoek, met uitzondering van het gedeelte van het plangebied dat in agrarisch gebied gelegen is. Hier worden immers geen werken gepland. Van zodra de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek gekend zijn, kunnen eventueel zones uitgesloten worden voor verder onderzoek.

Indien er sporen of artefacten gevonden worden uit de steentijden of andere perioden betekent dit een grote kennisvermeerdering voor het plangebied zelf en de directe omgeving van Ledegem. Er werd immers nog maar weinig gravend onderzoek verricht in de regio.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Aangezien potentieel op nuttige kenniswinst bij verder (voor-)onderzoek aanwezig is, dat nog niet onderzocht kon worden, is het vooronderzoek nog niet volledig. Het Programma van Maatregelen bij de voorliggende archeologienota omvat, behalve duidelijke slooprichtlijnen, in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek.

Plan 1: Plangebied op de meest recente orthofoto[49] met aanduiding verder te onderzoeken zone (digitaal; 1:1; 03-03-2020)

[49] AGIV 2020d

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 3: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	SLOOP TOT AAN HET MAAIVELD
VELDKARTERING	JA	NEE	NEE	NEE	SLOOP TOT AAN HET MAAIVELD
LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK	JA*	JA	NEE	JA	DE MATE VAN BESTAANDE VERSTORING EN DE EVENTUELE AANWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCH VLAK DIENT GECONTROLEERD TE WORDEN AAN DE HAND VAN DEZE METHODE
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIENE	PAS TE BEPALEN NA DE RESULTATEN VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK
PROEFPUTTEN-ONDERZOEK STEENTIJD	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIEN	PAS TE BEPALEN NA DE RESULTATEN VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIEN	PAS TE BEPALEN NA DE RESULTATEN VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK

*Het landschappelijk bodemonderzoek kan uitgevoerd worden mits het gebruik van mechanische boringen of wanneer men lokaal de verharding opbreekt. Indien dit niet mogelijk is dient het landschappelijk bodemonderzoek pas uitgevoerd te worden na de bovengrondse sloop.

In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek te gebeuren om na te gaan wat de toestand van de bodem is. Indien er uit de resultaten van de boringen blijkt dat de ondergrond al volledig verstoord is, dient geen verder onderzoek te gebeuren. Indien blijkt dat het bodemprofiel onder de huidige bebouwing en verharding nog volledig gaaf is, dient een steentijdtraject opgesteld te worden in de vorm van archeologische boringen, eventueel gevolg door verder vooronderzoek naar steentijdwaarden en aansluitend proefsleuvenonderzoek. Indien het bodemprofiel gaaf is, maar niet in die mate nog een potentieel voor artefactenarcheologie bevat dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van een omgevingsvergunningaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen, nl. het bouwen van zeven woningen en één eengezinswoning, heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Hierbij werd enkel een bureaustudie uitgevoerd. Binnen het plangebied Ledegem Roeselarestraat 103 zal door de initiatiefnemer in eerste instantie een sloop van de bestaande structuren gerealiseerd worden. Voor deze sloop werd reeds een vergunning opgemaakt met bijhorende archeologienota. Deze archeologienota werd in akte genomen op 20-12-2019 en kreeg het ID nummer 13202. Na de sloop plant de initiatiefnemer de bouw van verschillende woningen en één eengezinswoning.

Het doel van deze archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het bureauonderzoek kon geen uitsluitsel geven over de aan- of afwezigheid van een archeologische site maar wel over het kennispotentieel. Momenteel is het plangebied nog bebouwd.

Archeologische sporen, vondsten en structuren worden voornamelijk verwacht uit de prehistorie, metaaltijden en Romeinse periode. Er is een gemiddelde verwachting voor archeologie uit de (late) middeleeuwen. De enige manier om hier meer informatie over te verzamelen is via verder vooronderzoek. In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd te worden om te toestand van het bodemarchief na te gaan en om het steentijdpotentieel te bepalen. Op basis van deze resultaten zal een vervolgtraject bepaald worden.

Vooraleer de geplande werken kunnen aanvatten dient de huidige verharding ontmanteld te worden en de bestaande bebouwing gesloopt te worden. Hierbij wordt nogmaals benadrukt dat de ondergrondse structuren niet mogen worden meegenomen tijdens de sloop, zoals gesteld werd in de archeologienota met ID 13202.

Alle elementen in beschouwing genomen, kan worden aangetoond dat de werken waarvoor een vergunning moet aangevraagd worden een zekere impact kunnen hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Bijgevolg dient in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan wat de toestand van de bodem is en of er nog een archeologisch niveau aanwezig is. Na het landschappelijk bodemonderzoek kan, rekening houdend met de geplande werken, een gepast archeologisch traject opgesteld worden.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart 2
Figuur 2: Plangebied op topografische kaart 3
Figuur 3: Plangebied op de meest recente orthofoto met te slopen delen 7
Figuur 4: Inplantingsplan woningen en eengezinswoning 8
Figuur 5: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen 12
Figuur 6: Plangebied op het DHM (detail) 13
Figuur 7: Plangebied op de tertiairgeologische kaart 15
Figuur 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart 16
Figuur 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 17
Figuur 10: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied 18
Figuur 11: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 15-11-2019) 19
Figuur 12: Plangebied op de Ferrariskaart 22
Figuur 13: Plangebied op de Vandermaelenkaart 23
Figuur 14: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen 24
Figuur 15: Plangebied op de Poppkaart 25
Figuur 16: Plangebied op de orthofoto van 1971 26
Figuur 17: Plangebied op de orthofoto van 1979-1990 27
Figuur 18: Plangebied op de meest recente orthofoto 28
Figuur 19: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart met archeologienota's 30

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op de meest recente orthofoto met aanduiding verder te onderzoeken zone (digitaal; 1:1; 03-03-2020) 34

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied. 29
Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio 31
Tabel 3: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode 35

5 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel.

AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.

AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1971, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1979-1990, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2020d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

CAI, 2020. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: http://cai.onroerenderfgoed.be/.

DEVILLE, T. & HOUBRECHTS, S., 2017. *Archeologienota: Kortwagenstraat te Ledegem, ArcheoPro Rapporten nr. 289.*, Available at: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2487.

DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage.

DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage.

DOV VLAANDEREN, 2020c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage.

GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020c. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020d. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020e. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).

GEOPUNT, 2020f. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).

IOE, 2020. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: https://inventaris.onroerenderfgoed.be.

JACOBS, P. & DE CEUKELAIRE, M., 2002. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams*

Gewest, kaartblad 19-20: Veurne-Roeselare, Brussel.

JANSSENS, D., 2017. *Archeologienota: Moorseelsesteenweg te Roeselare (West-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch rapport 250*, Available at: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5536.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.

VAN LAERE, E., 2019. *Archeologienota: Ledegem, Roeselarestraat 103. BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1294*, Mariakerke-Gent. Available at: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/13202.

DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.